

Często w praktyce redakcyjnej spotykamy się z pytaniami dotyczącymi autoplgiatów. Zadają je w szczególności autorzy lub doktoranci, którzy chcą opublikować tekst bazujący na wcześniejszych pracach naukowych lub na opublikowanych artykułach. Zawsze pojawia się obawa, by nowa publikacja nie spotkała się z zarzutami popełnienia autoplgiatu. Czym jest to zjawisko, jak postrzegane jest w środowisku naukowym i co zrobić, by uniknąć plagiowania samego siebie?

Autoplgiat i jak go unikać

Zgodnie z definicją autoplgiat to „powtórne opublikowanie fragmentów własnych, wcześniej upowszechnionych utworów (lub ich części) jako utworów nowych, bez podania o tym informacji” [1]. Inaczej, jest to intencjonalne ukrycie faktu, że publikowany materiał (artykuł, książka, wykład, odczyt, prezentacja) jest powieleniem treści wcześniej wygłoszonych lub udostępnionych drukiem. Znaczący prawa autorskiego proponują, by przez autoplgiat rozumieć „wielokrotne publikowanie tego samego lub w niewielkim tylko stopniu przetworzonego tekstu (drukowanego, mówionego lub upowszechnionego cyfrowo) w warunkach wprowadzających w błąd, że jest to utwór lub część utworu po raz pierwszy rozpowszechniana” [2].

Autoplgiat nie jest rodzajem plagiatu

O ile plagiatus jest naruszeniem cudzych, osobistych praw autorskich [3], to autoplgiatus – jako powielenie treści, których autor pozostaje właścicielem (prawa autorskie do własnego utworu) – nie może naruszać cudzych praw [1]. „Autoplgiatus nie stanowi [więc] żadnej odmiany plagiatus w rozumieniu prawa autorskiego” [8], gdyż „nie można plagiatusować samego siebie” [4]. Dlatego nie jest to termin prawny – raczej termin odnoszący się do naruszenia norm etycznych.

Warto pamiętać, że nie jest autoplgiatem wydanie przez tego samego lub innego wydawcę pracy naukowej stanowiącej autorski komentarz, aktualizację treści publikacji upowszechnionej wcześniej, jeśli wiedza w danej dziedzinie nakazuje taką potrzebę. Podobnie jest wówczas, gdy autor składa do wydawnictwa kolejne dzieło o tej samej tematyce – nawet z tymi samymi poglądami, spostrzeżeniami, tokiem analizy problemu. Ważne jest jednak, aby informacje zawarte w nowym materiale miały inną formę, a wszystkie ewentualne powtórzenia opatrzone były stosownymi odsyłaczami.

Rodzaje autoplgiatów

- Duplikat (autoplgiatus jawny) – to publikacja, w której autor, nie stosując żadnych odsyłaczy lub innych oznaczeń cytowania, powielił swój utwór lub jego część, opatrując całość jedynie nowym tytułem lub wprowadzając nieznaczne zmiany (skrót, podtytuł, zasady formatowania tekstu).
- Parafrazowanie/kryptopowielenie (autoplgiatus ukryty) – autor tworzy niejako „nowy” utwór: kompilując zmodyfikowane fragmenty swoich poprzednich utworów, łączy je z nowo powstałymi, co ma stworzyć złudzenie, że mamy do czynienia z zupełnie nową pracą (artykułem, monografią). Dzieło takie ma często nowy lub rozbudowany wykaz literatury, nowe ilustracje, schematy lub wykresy, ale nie jest publikacją oryginalną, gdyż jest oparte na parafrazach treści już raz opublikowanych [4].
- Artykuł(y) jako rozdział(y) w książce – włączanie własnych, wcześniej opublikowanych artykułów (bez podawania źródeł publikacji pierwotnej), jako rozdziałów pod nieco zmodyfikowanym tytułem, do pracy autora, która – w założeniu i nierzadko zgodnie z tytułem – ma ujmować szerzej zagadnienie poruszane w powielonych artykułach.
- Przekład jako nowe dzieło – powtórne opublikowanie jako nowej pracy całości lub części dzieła naukowego, które ukazało się wcześniej w innym języku, w innym kraju, pod zmienionym tytułem i/lub z inną afiliacją.

Autoplgiatus a normy etyczno-prawne

Autoplgiatus to zasadniczo naruszenie norm etycznych przyjętych w społeczności akademickiej, a za tym złamanie zasad dobrej praktyki akademickiej, kodeksów etyki pracownika naukowego czy też akademickiego kodeksu wartości, które to zasady różne placówki naukowe zamieszczają w swych statutach,

regulaminach lub formułują w postaci osobnego dokumentu. Bywa zatem, że autoplgiat, jako „nieuczciwe dysponowanie własnym dorobkiem” [5], uznaje się za „godną potępienia postawę etyczną członka społeczności akademickiej, stanowiącą zarazem ciężkie naruszenie prawa” [4] polegające na „wielokrotnym sprzedawaniu tych samych produktów” [6].

Autor stosując autoplgiat, narusza prawo, gdy:

- zamieszcza w opisie swojego dorobku naukowego kilkakrotnie te same utwory (ich części), chcąc w ten sposób sztucznie powiększyć liczbę swoich publikacji naukowych celem uzyskania awansu naukowego lub innego rodzaju korzyści zawodowej czy materialnej [1, 5];
- ponownie ogłasza drukiem swój utwór (jego fragment) bez uzyskania zgody pierwotnego wydawcy (naruszenie praw majątkowych wydawcy pierwotnej wersji dzieła) oraz bez poinformowania drugiego wydawcy o wcześniejszej publikacji [1, 8];
- łamie warunki licencji wyłącznej (zakaz publikowania tego samego dzieła u innych wydawców przez czas określony w umowie) lub licencji niewyłącznej, która daje twórcy prawo powtórnego publikowania dzieła pod warunkiem informowania każdego kolejnego licencjobiorcy o uprzednich przypadkach udzielania tejże licencji [8];
- wprowadza w błąd odbiorców swej pracy, którzy dokonują jej zakupu w przekonaniu, że mają do czynienia z dziełem nowym, oryginalnym [1, 8].

Skutki cywilno-prawne autoplgiatu

Należą do nich:

- zaskarżenie autora przez wydawcę/wydawców o naruszenie praw majątkowych oraz dochodzenie przez wydawnictwo/a uregulowania kar umownych zapisanych w umowie/umowach (art. 55 ust. 2 prawa autorskiego w związku z art. 556 § 2 kodeksu cywilnego);
- w sytuacji stwierdzenia autoplgiatów w prezentowanym dorobku naukowym pracownika, występującego np. z wnioskiem o habilitację, odrzucenie tego wniosku lub – w przypadku nadania stopnia czy tytułu – możliwość wznowienia postępowania w sprawie nadania tytułu/stopnia naukowego przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów, prowadzące nawet do stwierdzenia ich nieważności (art. 29 ust. 2 ustawy o stopniach naukowych i tytułach naukowych) [7];
- w uzasadnionych przypadkach na podstawie stosownych zapisów prawa o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668) możliwe jest rozwią-

zanie przez rektora stosunku pracy bez wypowiedzenia z mianowanym nauczycielem akademickim (art. 126 ust. 3 pkt b) oraz wszczęcie postępowania wyjaśniającego (art. 144 ust. 3 pkt 5) [4, 7, 8].

W jaki sposób unikać autoplgiatów?

- Nie należy parafrazować własnych myśli, tez czy wniosków, które w jakiegokolwiek postaci pojawiły się we wcześniejszych publikacjach autora.
- Nigdy nie należy ukrywać źródeł i prawidłowo je cytować (autocytowanie) odwołując się do pierwszej publikacji pracy lub jej części.
- Nie należy powtarzać cząstkowych opisów tych samych wyników badań w kilku tekstach w celu pomnożenia liczby publikacji naukowych. W praktyce oznacza to poszanowanie zasady: „jeden temat – jedno badanie (jeden grant) – jedna publikacja”.
- Nie należy publikować powtórnie, jako nowych i oryginalnych, przetłumaczonych wyników badań, tj. tłumaczeń książek, artykułów lub ich części, które ukazały się wcześniej w innym języku i/lub w innym kraju (zasada ta dotyczy również wygłoszenia treści w innym języku niż język wcześniejszej publikacji).
- W pracach, które składają się z rozdziałów będących częściową modyfikacją treści artykułów wcześniej opublikowanych, należy zamieszczać szczegółową notę bibliograficzną (pełne adresy pierwotnych publikacji całych artykułów lub ich części).
- W przypadku kolejnych wydań tej samej pracy koniecznie należy podać pełną informację o wszystkich wcześniejszych wydaniach, nawet jeśli to nowe wydanie ukazuje się ze znacznymi zmianami.
- Nie należy upowszechniać jako nowe wcześniej opublikowanych badań, materiałów, tekstów, rysunków, schematów etc. (lub ich fragmentów), wykorzystując je powtórnie w opracowaniach o charakterze dydaktycznym lub popularyzatorskim.
- Jeśli treści prezentowane przez autora w postaci wykładu, odczytu, referatu konferencyjnego są powtórzeniem treści uprzednio już opublikowanych, należy poinformować o tym odbiorców (konsultowanie zamiaru wygłoszenia wcześniej wykorzystanej treści z organizatorami spotkania czy konferencji).

Wykaz literatury zamieszczono w internetowej wersji artykułu na zu.p.lodz.pl

■ Dorota Utracka
Wydawnictwa Uczelniane, Biblioteka PŁ